

**Vanhemmuuden vastuun jakautuminen ja sen yhteys
lasten kaltoinkohteluun COVID-19-poikkeusaikana:
yhteisvanhemmuus väkivallalta suojaavana tekijänä**

Sanni Heinonen
Johanna Rontu
Pro gradu -tutkielma
Jyväskylän yliopisto
Psykologian laitos
Kesäkuu 2022

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Psykologian laitos

HEINONEN, SANNI & RONTU, JOHANNA: Vanhemmuuden vastuun jakautuminen ja sen yhteys lasten kaltoinkohteluun COVID-19-poikkeusaikana: yhteisvanhemmuus väkivallalta suojaavana tekijänä

Pro gradu -tutkielma, 29 s.

Ohjaaja: Matilda Sorkkila

Psykologia

Kesäkuu 2022

Tässä tutkimuksessa tarkasteltiin lastenhoitoon liittyvän vastuun jakautumista äitien ja isien välille COVID-19-poikkeusaikana. Lisäksi tutkittiin koetun vastuun jakautumisen yhteyttä lasten kaltoinkohteluun, ja tarkasteltiin yhteisvanhemmuuden muuntavaa vaikutusta vastuun ja kaltoinkohtelun väliseen yhteyteen. Tutkimus toteutettiin osana Jyväskylän yliopiston Vanhemmuuden voimavara- ja kuormitustekijät COVID-19-poikkeusaikana (*VoiKu-COVID-19*) -tutkimushanketta. Aineisto kerättiin vuoden 2020 keväällä sähköisellä Webropol-kyselylomakkeella, johon vastasi 1105 vanhempaa (88 % äitejä). Analyysimenetelminä käytettiin yleistettyä lineaarista mallia ja Mann-Whitney U -testiä.

Tulosten mukaan äidit kokivat poikkeusaikana ottavansa enemmän vastuuta lapsista kuin isät. Vastuu oli yhteydessä lasten kaltoinkohteluun siten, että mitä enemmän vanhempi koki ottavansa vastuuta lapsista, sitä enemmän kaltoinkohtelua esiintyi. Myös yhteisvanhemmuus oli yhteydessä lasten kaltoinkohteluun siten, että mitä enemmän vanhemmat tekivät yhteistyötä, sitä vähemmän kaltoinkohtelua esiintyi. Lisäksi yhteisvanhemmuus vaikutti koetun vastuun ja lasten kaltoinkohtelun väliseen yhteyteen ja toimi kaltoinkohtelulta suojaavana tekijänä. Vanhemman sukupuolella ei ollut yhteyttä lasten kaltoinkohteluun.

Tutkimus tarjosi uutta tietoa suomalaisten vanhempien pandemian aikaisesta työnjaosta ja tämän yhteydestä lasten kaltoinkohteluun. Lisäksi se osoitti vanhempien välisen yhteistyön eli yhteisvanhemmuuden tärkeän merkityksen: heikko yhteisvanhemmuus voi toimia lasten kaltoinkohtelun riskitekijänä. Tutkimuksen tarve oli ilmeinen, sillä tutkimus sekä vanhemmuuden vastuun jakautumisesta COVID-19-poikkeusaikana että yhteisvanhemmuuden vaikutuksista lasten kaltoinkohteluun on vielä hyvin vähäistä niin Suomessa kuin ulkomailla.

Avainsanat: vanhemmuuden vastuu, vanhempien välinen työnjako, yhteisvanhemmuus, lasten kaltoinkohtelu, COVID-19

UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

Department of Psychology

HEINONEN, SANNI & RONTU, JOHANNA: The division of childcare between parents and its association with child maltreatment during the COVID-19 lockdown: co-parenting as a protective factor against violence

Master's thesis, 29 p.

Supervisor: Matilda Sorkkila

Psychology

June 2022

The aim of this study was to examine the division of childcare between Finnish mothers and fathers as well as its association with child maltreatment during the COVID-19 lockdown. Furthermore, this study investigated the modifying effect of co-parenting on the relationship between the division of childcare and child maltreatment. This study was part of a Vanhemmuuden voimavara- ja kuormitustekijät (*VoiKu-COVID-19*) research project exploring parental resources and risk factors during the COVID-19 pandemic. The data was collected in the spring of 2020 with an electronic Webropol questionnaire, which was answered by a total of 1105 parents (88 % mothers). The results were analysed using generalized linear model (GLIM) and the non-parametric Mann-Whitney U test.

The results showed that mothers reported taking more responsibility for childcare than fathers did during the pandemic. Parental responsibility was associated with child maltreatment so that the more parents reported taking responsibility for children, the more maltreatment occurred. Co-parenting was also associated with child maltreatment: the more parents co-operated, the less maltreatment occurred. In addition, co-parenting had a modifying effect on the relationship between the division of childcare and child maltreatment; co-parenting served as a protective factor against maltreatment. Child maltreatment did not depend on the gender of the parent.

This study provided valuable new information on the division of childcare among Finnish parents during the pandemic as well as its association with child maltreatment. In addition, it showed the importance of co-parenting: weak co-parenting can be a risk factor for child maltreatment. The need for this research was evident, as research on both the effects of co-parenting on child maltreatment and the division of childcare between parents is still very limited both in Finland and abroad.

Keywords: parental responsibility, division of childcare, co-parenting, child maltreatment, COVID-19

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	1
1.1 Vanhemmuuden vastuu.....	2
1.2 Lasten kaltoinkohtelu.....	4
1.3 Yhteisvanhemmuus.....	6
1.4 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset.....	9
2 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	11
2.1 Vastaajat ja aineistonkeruu	11
2.2 Tutkimuksen mittarit ja muuttujat.....	11
2.3 Aineiston analysointi.....	12
3 TULOKSET.....	14
3.1 Äitien ja isien kokemus vastuun jakautumisesta vanhempien välille.....	14
3.2 Vanhemmuuden vastuun yhteys lasten kaltoinkohteluun.....	15
3.3 Vanhemmuuden vastuun ja yhteisvanhemmuuden välinen yhdysvaikutus.....	17
4 POHDINTA	19
4.1 Vanhemmuuden vastuun jakautuminen ja sen yhteys kaltoinkohteluun	19
4.2 Yhteisvanhemmuus lasten kaltoinkohtelulta suojaavana tekijänä	21
4.3 Tutkimuksen vahvuudet, rajoitukset ja jatkotutkimusaiheet.....	23
4.4 Lopuksi.....	25
LÄHTEET	26

1 JOHDANTO

Koronaviruksen (SARS-CoV-2) aiheuttaman COVID-19-taudin nopea leviäminen vuoden 2020 keväällä aiheutti maailmanlaajuisen kriisitilanteen, jonka vaikutukset koskettivat koko ihmisväestöä. Maailmanlaajuinen pandemia pakotti myös suomalaiset sopeutumaan uuteen normaaliin ja tekemään perustavanlaatuisia muutoksia arkeensa. Suositukset lähikontaktien välttämisestä, ihmisten liikkumisen rajoittaminen karanteenin avulla ja etätyösuositukset vähensivät ihmisten mahdollisuuksia tavata toisiaan, rajoittivat harrastusmahdollisuuksia sekä saivat monet eristäytymään koteihinsa. Suomessa etätöiden määrä kasvoi 70 %:lla jo ennen poikkeusolojen julistamista (Nepton Oy, 2020), ja keväällä yli miljoona suomalaista oli siirtynyt etätöihin vallitsevan koronatilanteen vuoksi (Hämäläinen & Stenroos, 2020). Töiden kotiin siirtymisen lisäksi myös koulut ja päivähoitopaikat sulkeutuivat ympäri Suomen, ja lastenhoito siirtyi pääosin perheiden omalle vastuulle. Tämä pakotti monet suomalaiset vanhemmat sopeutumaan uudenlaisiin työskentelytapoihin etätöiden merkeissä, järjestämään lastenhoidon kotona sekä huolehtimaan vanhempien lastensa osallistumisesta etäopetukseen. Samalla vanhempien vapaa-aika kaventui ja perheen ulkopuolisten sosiaalisten suhteiden ylläpitäminen hankaloitui.

COVID-19-pandemian tiedetään lisänneen vanhempien vastuiden määrää (Ehsan & Jahan, 2021; Griffith, 2020) ja vaikuttaneen kielteisesti perheiden hyvinvointiin ympäri maailman (Adams, Smith, Caccavale & Bean, 2021; Lateef, Alaggia & Collin-Vézina, 2021). Tutkimukset osoittavat, että myös lasten hyväksikäyttö, laiminlyönti ja muu perheen sisäinen väkivalta usein lisääntyvät katastrofien aikana (Campbell, 2020; Griffith, 2020). Tämä on huolestuttava ilmiö, jonka syitä on tärkeä selvittää mahdollisten tulevaisuuden kriisitilanteiden varalta. Tähän mennessä tiedetään ainakin, että suurten luonnonkatastrofien ja muiden kriisitilanteiden myötä tapahtuvat muutokset ihmisten elämäntavoissa ja rutiineissa aiheuttavat tyypillisesti erilaisia kielteisiä tunteita kuten pelkoa, ahdistusta ja vihaa (Esterwood & Saeed, 2020). Osa vanhemmista on saattanut turvautua epävarmassa pandemiatilanteessa tehottomiin selviytymiskeinoihin, kuten erilaisten kielteisten tunteiden purkamiseen aggressiivisuutena lapsia kohtaan (Rodriguez & Green, 1997; Wolf, Freisthler & Chadwick, 2021). Erään tutkimuksen mukaan stressi, ahdistus ja turhautuneisuus omaa lasta

kohtaan lisääntyi äideillä, jotka ottivat suhteettomasti vastuuta lastenhoidosta pandemian aikana (Calarco, Anderson, Meanwell & Knopf, 2020).

Aiempaan tutkimustietoon perustuen on siis mahdollista, että COVID-19-pandemia ja siihen liittyvät vanhemmuuden vastuut ovat heikentäneet vanhempien hyvinvointia ja tämän myötä myös lisänneet vanhempien riskiä kaltoinkohdella lapsiaan (Clemens, Köhler-Dauner, Ziegenhain & Fegert, 2021; Chung, Lanier & Wong, 2020). Toisaalta esimerkiksi perheen lisääntynyt yhteinen aika on joidenkin perheiden kohdalla voinut parantaa sekä vanhempien välistä suhdetta että vanhempi-lapsisuhteita. Poikkeusajan tiedetään vaikuttaneen perheisiin eri tavoin, ja jopa 44 % suomalaisen aineiston vanhemmista koki poikkeusajan valoisaan tai toiveikkaana (Sorkkila, 2020). Esimerkiksi vanhempien välinen yhteistyö lasten kasvatukseen liittyvissä asioissa on saattanut lieventää vanhemmuuden vastuiden kielteisiä seurauksia.

Tässä tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita siitä, onko äitien ja isien kokemalla vanhemmuuden vastuun jakautumisella vanhempien välille yhteyttä lasten kaltoinkohteluun. Lisäksi tutkitaan vanhempien välisen yhteistyön eli yhteisvanhemmuuden vaikutusta näiden muuttujien väliseen suhteeseen.

1.1 Vanhemmuuden vastuu

Vanhemmuuden vastuut jaetaan perinteisesti kodin- ja lastenhoitoon liittyviin velvoitteisiin (Lachance-Grzela & Bouchard, 2010; Tornello, 2020). Näihin lukeutuvat arkisten kotiaskareiden hoitaminen, kuten siivoaminen, ruoanlaitto ja kaupassakäynti sekä lasten perustarpeista huolehtiminen. Tasa-arvoiseen työnjakoon pyrkivät vanhemmat neuvottelevat keskinäisistä vastuutehtävistään löytääkseen molempia osapuolia tyydyttävän järjestelyn, jossa molemmat omaksuvat yhtäläisen vastuun vanhemmuudesta (Deutsch, 2001). Tutkimusten mukaan äidit kuitenkin ottavat isiin verrattuna keskimäärin enemmän vastuuta vanhemmuuteen liittyvistä tehtävistä (Lachance-Grzela & Bouchard, 2010). Näin on siitä huolimatta, että sukupuolten välinen tasa-arvo on viime vuosikymmenten aikana kehittynyt myös Suomessa, ja naiset ovat miesten tavoin työelämässä (Deutsch, 2001; Roskam ym., 2022). Työnjaon epätasaisen jakautumisen arvellaan johtuvan vanhoista sukupuolirooleista, joiden myötä äidit nähdään edelleen lasten ensisijaisina

hoitajina, kun taas miesten tehtävä on huolehtia perheen toimeentulosta (Deutsch, 2001; Hagqvist ym., 2017). Mikäli vanhempien välillä esiintyy työnjakoon liittyviä erimielisyyksiä eivätkä odotukset vastuiden jakamisesta täyty, voi toinen vanhempi kokea tilanteen epäreiluna (Tornello, 2020).

Vanhemmuuden vastuiden määrä kasvoi huomattavasti kevään 2020 poikkeusaikana, kun päivähoitopaikat sulkeutuivat ja koulut siirtyivät etäopetukseen koronaviruksen leviämisen takia (Ehsan & Jahan, 2021; Griffith, 2020). Vanhempien työmäärä lisääntyi etenkin lastenhoidon osalta, ja vanhemmat joutuivat huolehtimaan kotona sekä päiväkotien että kouluikäisistä lapsistaan (Alon, Doepke, Olmstead-Rumsey & Tertilt, 2020). Koska poikkeusaikana suositeltiin lähikontaktien välttämistä, vanhempien sosiaalisen tuen verkostot rajoittuivat minimiin, eikä lastenhoitoa voitu samalla tavalla jakaa esimerkiksi ystävien tai isovanhempien kanssa (Alon ym., 2020). Tilanne vaati perheiltä joustavaa sopeutumista ja pakotti vanhemmat pohtimaan muun muassa työn ja perheen yhteensovittamista uudelleen (Shafer, Scheibling & Milkie, 2020). Työssäkäyvien vanhempien osalta lastenhoidon jakautuminen vanhempien välille riippui työhön liittyvistä järjestelyistä, kuten työajoista ja etätyöskentelyn mahdollisuudesta (Griffith, 2020).

On mahdollista, että pandemian aiheuttamat muutokset vanhempien työtilanteissa rajoittivat vanhempien mahdollisuuksia jakaa vanhemmuuden tehtävät tasapuolisesti. Työpaikkansa menettäneet vanhemmat hoitivat keskimäärin suuremman osan kotitöistä silloin, kun toinen vanhempi säilytti työnsä tai jatkoi työskentelyä kodin ulkopuolella (Pietro ym., 2021). Tällöin kotiin jääneen vanhemman on saattanut olla pakko ottaa vastuu lastenhoidosta itselleen. Suomalaisen tutkimuksen mukaan osa vanhemmista joutui olemaan yksin vastuussa etätöiden hoitamisesta, kotitöiden tekemisestä ja lapsista huolehtimisesta toisen vanhemman käydessä töissä kodin ulkopuolella (Otonkorpi-Lehtoranta, Salin, Hakovirta & Kaittila, 2021). Vastuut kasautuivat tällöin äideille, ja työnjako oli sukupuolittunutta myös silloin, kun molemmat vanhemmat työskentelivät kotona (Otonkorpi-Lehtoranta ym., 2021). Äidit tekivät pandemian aikana suhteettoman osuuden lastenhoidosta myös kansainvälisten tutkimusten mukaan (Calarco, Meanwell, Anderson & Knopf, 2021; Meraviglia & Dudka, 2021; Waddell, Overall, Chang & Hammond, 2021).

Vanhempien pandemian aikaisen työnjaon tutkiminen on tärkeää, sillä kokemus kotitöiden epätasaisesta jakautumisesta altistaa vanhemmat konflikteille (Im & Ispa, 2021; Kluwer, Heesink & Van de Vliert, 1997) ja parisuhdetyytymättömyydelle (Ruppanner, Brandén & Turunen, 2017). Lisäksi se on yhteydessä vanhempien mielenterveysongelmiin (Im & Ispa, 2021) ja vanhemmuuden uupumukseen (Roskam ym., 2022). Näiden on puolestaan todettu olevan yhteydessä vanhempien lasten kaltoinkohteluun (Griffith, 2020; Lawson, Piel & Simon, 2020; Mikolajczak, Brianda,

Avalosse & Roskam, 2018). Epätasa-arvoiseksi koettu työnjako COVID-19-poikkeusaikana on siis saattanut aiheuttaa kielteisiä vaikutuksia sekä perheenjäsenten välisiin suhteisiin että siihen, minkälaisia vanhempia aikuiset lapsilleen ovat.

Vanhemmuuden vastuun jakautumisesta äitien ja isien välille Suomessa COVID-19-poikkeusaikana ei vielä tiedetä tarpeeksi. Tämän tutkimuksen ensimmäisenä tavoitteena on kartoittaa, miten vanhemmat ovat jakaneet lastenhoitoon liittyvän vastuun poikkeusaikana.

1.2 Lasten kaltoinkohtelu

Maailman terveysjärjestö WHO:n (*World Health Organization*) mukaan lasten kaltoinkohtelu käsittää kaikki vastuu-, luottamus- tai valtasuhteen yhteydessä tapahtuvat fyysisen ja psyykkisen pahoinpitelyn muodot (WHO, 2020). Se sisältää myös seksuaalisen hyväksikäytön, laiminlyönnin, heitteillejätön sekä kaupallisen tai muunlaisen riiston, joka loukkaa tai uhkaa loukata lapsen terveyttä, elämää tai ihmisarvoa (WHO, 2020). Tutkimuksessa kaltoinkohtelu on yleensä jaettu lapseen kohdistuvaan väkivaltaan ja laiminlyöntiin (Mikolajczak ym., 2018). Väkivalta jakautuu edelleen fyysiseen ja psykologiseen väkivaltaan, kun taas laiminlyönti käsittää emotionaalisen ja fyysisen laiminlyönnin ulottuvuudet (Mikolajczak ym., 2018).

Fyysinen väkivalta kattaa kaikenlaiset teot, joista aiheutuu lapselle kipua tai fyysistä haittaa, kuten tilapäisiä tai pysyviä vammoja (Layfield ym., 2021). Fyysistä väkivaltaa ovat esimerkiksi lapsen lyöminen ja kuristaminen. Toisin kuin fyysinen pahoinpitely, psykologinen väkivalta ei jätä lapseen näkyviä jälkiä, mutta se vaikuttaa merkittävästi lapsen eri kehitysvaiheisiin (Paavilainen & Pösö, 2003). Psykologinen väkivalta voi olla lapsen nöyryyttämistä, uhkailua tai eristämistä (Paavilainen & Pösö, 2003). Laiminlyönnillä taas viitataan lapsen perustarpeiden puutteelliseen hoitoon, kuten lapsen huonoon hygieniaan tai lapsen emotionaalisten tarpeiden sivuuttamiseen (Layfield ym., 2021).

Lasten kaltoinkohtelu on yhteiskunnallisesti merkittävä ilmiö, sillä sen uhriksi joutuu vuosittain yli miljoona lasta (Rapp, Fall, Radomsky & Santarossa, 2021). Väkivallan ja laiminlyönnin aiheuttamat seuraukset, kuten fyysiset vammat ja psykologiset ongelmat, ulottuvat usein aikuisuuteen asti, ja heijastuvat laajasti henkilön eri elämänalueisiin (Griffith, 2020). Lapsena kaltoinkohtelun

uhriksi joutuneet ovat aikuisuudessa alttiimpia muun muassa erilaisille mielenterveyden häiriöille, taloudellisille ongelmille ja päihteiden väärinkäytölle (Norman ym., 2012). Kaltoinkohtelun on havaittu lisäävän myös traumaperäisen stressihäiriön sekä itsetuhoisuuden ja itsemurhan riskiä (Ahn, Jang, Shin & Kim, 2022).

Koronaviruksen leviämisen hidastamista edistävät toimet, kuten sosiaalinen eristäytyminen ja keskeisten yhteiskunnallisten instituutioiden sulkeutuminen, ovat todennäköisesti kasvattaneet perheissä tapahtuvan väkivallan riskiä (Campbell, 2020). Monissa maissa on raportoitu perheväkivaltatilastojen kasvua pandemian aikana, ja esimerkiksi Ranskassa väkivaltatapausten on havaittu kasvaneen 30 %:lla ja Brasiliassa 40–50 %:lla (Campbell, 2020). Perheväkivaltatilastojen kasvusta huolimatta lastensuojelujärjestöt ovat kuitenkin havainneet lasten kaltoinkohtelua koskevissa ilmoituksissa merkittävää laskua (Rapp ym., 2021). Myös Suomessa lastensuojeluilmoitusten määrä kääntyi laskuun keväällä 2020 samalla, kun poliisin kotihälytystehtävät lähisuhdeväkivaltaan liittyen lisääntyivät (Eriksson, Nelimarkka, Paasivirta, Tiili & Yliruka, 2021). Ilmoitusten määrän lasku saattaa olla kaltoinkohtelun esiintyvyyden todellisen vähenemisen sijaan seurausta siitä, että lasten kaltoinkohtelua on ollut poikkeusaikana tavallista hankalampi havaita (Campbell, 2020). Koulujen sulkeminen pandemia-aikana kosketti yli 90 %:a maailman lapsista (UNESCO, 2022), minkä seurauksena lasten kaltoinkohtelua on pystytty seuraamaan merkittävästi heikommin (Campbell, 2020).

Tässä tutkimuksessa lasten kaltoinkohtelun taustalla olevia riskitekijöitä etsitään vanhempien tavoista jakaa lastenhoitoon liittyvää vastuuta ja tehdä yhteistyötä lasta koskevissa asioissa. Aiemmin on havaittu epätasa-arvoisen vastuun jakautumisen olevan yhteydessä ainakin vanhemman potentiaaliin syyllistyä lasten kaltoinkohteluun (Clemens ym., 2021; Chung, ym., 2020). Tämän tutkimuksen toisena tutkimusongelmana on tarkastella, onko vanhempien kokema vastuun jakautuminen yhteydessä lasten kaltoinkohteluun kevään 2020 poikkeusaikana.

1.3 Yhteisvanhemmuus

Yhteisvanhemmuudessa (engl. *co-parenting*) vähintään kaksi lapsesta vastuussa olevaa aikuista huolehtivat yhdessä lapsesta ja hoitavat erilaisia vanhemmuuteen liittyviä vastuita lapsen tarpeiden täyttämiseksi (Margolin, Gordis & John, 2001; McHale, Waller & Pearson, 2012; Feinberg, 2003). Nykytutkimuksen valossa yhteisvanhemmuus koostuu kolmesta ulottuvuudesta, joita ovat yhteistyö, konflikti ja triangulaatio (Margolin ym., 2001). Yhteistyö (engl. *co-operation*) käsittää lasta koskevan tiedonvaihdon lisäksi vanhempien välisen keskinäisen tuen ja arvostuksen sekä jaetun ymmärryksen siitä, että molemmat vanhemmat ovat läsnä lapsen elämässä (Margolin ym., 2001). Vanhempien välisellä konfliktilla viitataan erilaisiin lastenkasvatukseen ja sen tavoitteisiin liittyviin erimielisyyksiin (Teubert & Pinquart, 2010). Triangulaatiolla taas tarkoitetaan lapsen mukaan ottamista vanhempien välisiin riitoihin ja lapsen liittoutumista toisen vanhemman kanssa siten, että he asettuvat toista vanhempaa vastaan (Teubert & Pinquart, 2010). Myönteisessä yhteisvanhemmuudessa esiintyy tyypillisesti paljon yhteistyötä, mutta vähän konflikteja ja triangulaatiota (Teubert & Pinquart, 2010).

Yhteisvanhemmuuden taustalla voi olla vanhempien välinen romanttinen parisuhde, mutta yhteisvanhemmuus on kuitenkin parisuhteesta erillinen käsite (Teubert & Pinquart, 2010). Sen on myös todettu olevan parisuhdetta voimakkaammin yhteydessä vanhemmuuteen ja lasten hyvinvointiin (Bearss & Eyberg, 1998). Kumppania kohtaan koetut tunteet voivat kuitenkin osaltaan vaikuttaa siihen, miten myönteiseksi yhteinen vanhemmuus muodostuu (Margolin ym., 2001). Yhteisvanhemmuuden osapuolia voivat olla myös eronneet puoliset tai esimerkiksi lapsen isovanhemmat. Yhteisvanhemmuus on siis laaja käsite, ja useampi aikuinen voi osallistua lapsen kasvattamiseen yhdessä ilman, että he ovat esimerkiksi lapsen biologisia vanhempia (Feinberg, 2003). Tutkimuskirjallisuudessa yhteisvanhemmuuden käsite on ollut aiemmin esillä varsinkin eroperheiden tutkimuksessa, mutta viime aikoina sitä on alettu tutkia enemmän myös ehjien ydinperheiden kontekstissa (Feinberg, 2003).

Toimivassa yhteisvanhemmuudessa vanhemmat tukevat toistensa vanhemmuutta ja neuvottelevat vastavuoroisesti sekä vanhemmuuteen liittyvistä rooleista että niihin kuuluvista konkreettisista vastuutehtävistä, kuten lastenhoidosta (Margolin ym., 2001). Vanhemmat voivat esimerkiksi sopia yhdessä siitä, kumman vastuulla lapsi kulloinkin on. Vaihtoehtoisesti vanhemmat

saattavat kritisoida ja vähätellä toisiaan sekä päätyä konflikteihin jatkuvien lapsen kasvatukseen liittyvien erimielisyyksien myötä (Feinberg, 2003). Vanhempien välille saattaa syntyä riitoja esimerkiksi silloin, kun toinen vanhempi kokee lastenhoitoon liittyvän työnjaon epätasa-arvoisena. Mikäli konfliktitilanteita on suhteellisen harvoin ja vanhemmat päätyvät keskusteluissaan kompromisseihin, voivat konfliktit olla jopa hyödyllisiä (Feinberg, 2003). Mikäli lapsesta huolehtivat vanhemmat eivät kunnioita toisiaan tai opi keskustelemaan lasten kasvatukseen liittyvistä asioista rakentavasti, vaikuttaa tämän myötä syntyvä kielteinen vuorovaikutus koko perheympäristön ilmapiiriin, vaikka vanhemmat suhtautuisivat lämpimästi lapsiinsa (Margolin ym., 2001).

Yhteisvanhemmuus ei siis koske vain vanhempien välistä suhdetta, vaan sen vaikutukset ulottuvat myös lapseen. Vanhempien välisen yhteistyön laatu todennäköisesti heijastuu esimerkiksi vanhemman ja lapsen väliseen suhteeseen (Margolin ym., 2001). Feinberg, Kan & Hetherington (2007) havaitsivat, että yhteisvanhemmuuden konflikti ennusti äitien ja isien negatiivisuutta, joka ilmeni vanhempi-lapsisuhteen vihamielisyytenä (Feinberg, Kan & Hetherington, 2007). On mahdollista, että vanhempien väliset jatkuvat konfliktit vaikeuttavat vanhemman kykyä huolehtia lapsesta lämpimällä tavalla (Feinberg, 2003). Vanhempi saattaa esimerkiksi purkaa kielteisiä tunteita, kuten turhautuneisuutta, olemalla ankara lasta kohtaan (Feinberg, 2003). Tällöin lapsen turvallisuuden tunne kärsii (Feinberg, 2003; Margolin ym., 2001). Tutkimukset ovat löytäneet viitteitä siitä, että kielteinen yhteisvanhemmuus on yhteydessä lapsen riskiin joutua kaltoinkohtelun uhriksi sekä ehjissä että eronneissa perheissä: Erään tutkimuksen mukaan isien raportoimat yhteisvanhemmuuden ongelmat välittivät merkittävästi lapsen väkivallalle altistumisen ja lapsen sisäisten ja ulkoisten ongelmien välistä yhteyttä (Thompson-Walsh, Scott, Lishak & Dyson, 2021). Esimerkiksi isien lämpimyys ei ollut yhtä merkittävä tekijä tämän yhteyden kannalta.

Yhteisvanhemmuuden ongelmat saattavat heijastua kielteisellä tavalla etenkin isien vanhemmuuteen ja vanhempi-lapsisuhteeseen. Erään tutkimuksen mukaan vanhempien välinen konflikti ennusti vuoden seurannassa sekä äitien että isien emotionaalisen läsnäolon heikentymistä (Sturge-Apple, Davies & Cummings, 2006). Toisen pitkittäistutkimuksen mukaan vanhempien välinen konflikti lisäsi kahden vuoden ajanjaksolla tunteettomuutta lapsen ahdistusta kohtaan sekä psykologisen kontrollin eli lapsen syyllistämisen ja manipuloinnin käyttöä isien, mutta ei äitien kohdalla (Davies, Sturge-Apple, Woitach & Cummings, 2009). Vanhempien välisten konfliktien on kuitenkin havaittu vaikuttavan myös äitien vanhemmuuteen. Erään kokeellisen tutkimuksen mukaan äidit, jotka osallistuivat riitaisaan vuorovaikutukseen kumppaninsa kanssa, kiinnittivät lapseensa

vähemmän huomiota vanhempi-lapsivuorovaikutustilanteessa niihin äiteihin verrattuna, jotka osallistuivat riidattomaan vuorovaikutukseen kumppaninsa kanssa (Jouriles & Farris, 1992).

COVID-19-poikkeusaikana tapahtuneet muutokset vanhemmuuden vastuun jakautumisessa ovat saattaneet luoda haasteita myös yhteisvanhemmuudelle. Toinen vanhempi on voinut kokea työnjaon olevan epätasa-arvoista, tai vanhemmat ovat muulla tavoin saattaneet päätyä erimielisyyksiin siitä, miten vastuu lastenhoidosta jaetaan. Mahdolliset työn ja perheen yhteensovittamisen ongelmat saattavat heikentää ainakin vanhempien välisen parisuhteen laatua (Fellows, Chiu, Hill & Hawkins, 2016). Mikäli vanhemmat eivät onnistu jakamaan lastenhoitoon liittyviä vastuita molempia osapuolia tyydyttävällä tavalla, saattaa tämä heikentää myös yhteisvanhemmuutta. On mahdollista, että työnjakoon tyytymätön vanhempi esimerkiksi kritisoi toista vanhempaa lapsen kuullen, mikä voi johtaa triangulaation kehittymiseen eli tilanteeseen, jossa toinen vanhempi yrittää joko tietoisesti tai tiedostamatta saada lapsen omalle puolelleen (Margolin, 2001). Triangulaatio ilmentää heikkoa yhteisvanhemmuutta, ja se saattaa johtaa tilanteeseen, jossa lapsi joutuu tahtomattaan osallistumaan vanhempien välisiin riitoihin tai esimerkiksi työnjakoa koskeviin neuvotteluihin (Teubert & Pinquart, 2010).

Vanhempien yhteistyökyvyttömyys lapsen kasvattamiseen liittyvissä asioissa on siis poikkeusaikana saattanut heijastua kielteisellä tavalla myös vanhemman ja lapsen väliseen suhteeseen sekä lisätä vanhemman alttiutta kaltoinkohdella lastaan. Toisaalta poikkeusajan myötä mahdollisesti lisääntynyt perheen yhteinen aika on voinut myös lähentää perheitä (Evans ym., 2020) ja vaikuttaa yhteiseen vanhemmuuteen myönteisellä tavalla siitakin huolimatta, että vastuu lastenhoidosta on lisääntynyt. Vanhemmat ovat saattaneet saada hyvän mahdollisuuden keskustella uudestaan vanhemmuuteen liittyvistä rooleistaan siten, että työnjako on yhteisymmärryksessä päivitetty vastaamaan paremmin perheen uudistuneita tarpeita. Yhteisvanhemmuuden merkitys koko perheen hyvinvoinnin kannalta on keskeinen, sillä vaikka vanhemmuuden vastuut jakautuisivat epätasaisesti, voivat vanhemmat olla tyytyväisiä järjestelyyn, mikäli he ovat päätyneet siihen yhteisymmärryksessä. Tällöin yhteisvanhemmuus on saattanut myös toimia lapsiin kohdistuvalta väkivallalta ja laiminlyönniltä suojaavana tekijänä.

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan, muuntaako yhteisvanhemmuuden määrä koetun vanhemmuuden vastuun ja lasten kaltoinkohtelun välistä yhteyttä. Tavoitteena on selvittää, toimiiko yhteisvanhemmuus mahdollisesti lasten kaltoinkohtelulta suojaavana tekijänä.

1.4 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksemme tavoitteena on tarkastella, miten vanhemmat kokevat lastenhoitoon liittyvän vastuun jakautuvan äitien ja isien välille COVID-19-poikkeusaikana, ja selvittää, onko koettu vastuun jakautuminen yhteydessä lasten kaltoinkohteluun. Lisäksi selvitämme yhteisvanhemmuuden merkitystä tutkimalla, miten se mahdollisesti vaikuttaa vanhemmuuden vastuun ja lasten kaltoinkohtelun väliseen yhteyteen. Lähestymme aihetta kolmen tutkimuskysymyksen pohjalta:

1. Miten vanhemmuuden vastuu on jakautunut vanhempien välille äitien ja isien kokemana COVID-19-poikkeusaikana?
2. Miten vanhemmuuden vastuun jakautuminen äitien ja isien välille on yhteydessä lasten kaltoinkohteluun COVID-19-poikkeusaikana?
3. Muuntaako yhteisvanhemmuus vastuun jakautumisen yhteyttä lasten kaltoinkohteluun?

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen osalta oletamme, että vastuu lastenhoidosta on jakautunut äitien ja isien välille epätasaisesti siten, että äidit kokevat ottavansa enemmän vastuuta lastenhoidosta kuin isät (hypoteesi 1). Oletuksemme perustuu aikaisempaan tutkimustietoon, jonka mukaan vanhemmuuden vastuu on yleensä kasautunut enemmän äideille sekä ennen COVID-19-pandemiaa että sen aikana (Deutsch, 2001; Lachance-Grzela & Bouchard, 2010; Meraviglia & Dudka, 2021; Otonkorpi-Lehtoranta ym., 2021; Waddell ym., 2021).

Vanhempien välisen työnjaon ja lasten kaltoinkohtelun välistä yhteyttä on aiemmin tutkittu melko vähän. Oletamme kuitenkin, että enemmän vastuuta lastenhoidosta ottavat vanhemmat ovat alttiimpia kaltoinkohtelemaan lapsiaan (hypoteesi 2). Vanhempien hyvinvoinnin tiedetään heikentyneen pandemian aikana (Adams ym., 2021; Lateef, ym., 2021), ja esimerkiksi vanhempien masennus ja uupumus ovat yhteydessä lasten kaltoinkohteluun (Griffith, 2020; Lawson ym., 2020; Mikolajczak ym., 2018). Lisäksi työnjakoon liittyvän tyytymättömyyden on havaittu olevan yhteydessä ainakin vanhemman riskiin syyllistyä lasten kaltoinkohteluun (Clemens ym., 2021; Chung ym., 2020).

Myös tutkimustieto yhteisvanhemmuuden vaikutuksesta lasten kaltoinkohteluun on vielä varsin vähäistä. Tähän mennessä julkaistujen tutkimusten mukaan heikko yhteisvanhemmuus

vaikuttaa olevan yhteydessä ainakin psykologiseen kontrolliin ja kielteiseen vanhempi-lapsisuhteeseen (Davies ym., 2009; Feinberg ym., 2007; Jouriles & Farris, 1992; Sturge-Apple ym., 2006; Thompson-Walsh ym., 2021). Näihin tutkimuksiin perustuen oletamme, että myönteinen yhteisvanhemmuus vaikuttaa vastuun jakautumisen ja lasten kaltoinkohtelun väliseen yhteyteen siten, että se suojaa lasten kaltoinkohtelulta (hypoteesi 3).

2 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

2.1 Vastaajat ja aineistonkeruu

Tutkimus on osa suomalaista Vanhemmuuden voimavara- ja kuormitustekijät COVID-19-poikkeusaikana (*VoiKu-COVID-19*) -tutkimushanketta (Aunola & Sorkkila, 2020–2022). Kokemuksia COVID-19-poikkeusajan vaikutuksista kartoitettiin keväällä 2020 sähköisellä Webropol-kyselylomakkeella, johon vastasi yhteensä 1105 suomalaista vanhempaa. Vastaajista suurin osa (88 %) oli 19–59-vuotiaita äitejä ($ka = 38.1$, $kh = 6.6$). Kyselyyn vastanneet isät olivat iältään 26–60-vuotiaita ($ka = 41.1$, $kh = 7.5$). Yleisin perhemuoto oli ydinperhe (74 %), ja yhteen perheeseen kuului keskimäärin kaksi lasta ($ka = 2.3$, $kh = 1.6$). Vanhemmista 64 % oli ansiotyössä, ja näistä vanhemmista 65 % teki vastaushetkellä etätyötä kotona. Suurin osa vanhemmista oli korkeakoulutettuja (44 %). Vastaajat edustivat suomalaisia vanhempia melko hyvin perhemuodon osalta (Suomen virallinen tilasto, 2020a), mutta korkeakoulutettujen osuus aineistosta oli keskimääräistä suurempi (Suomen virallinen tilasto, 2020b).

2.2 Tutkimuksen mittarit ja muuttujat

Vanhemmuuden vastuu. Vanhemmuuden vastuutehtävien jakautumista vanhempien välille tarkasteltiin kysymällä vanhemmilta, miten he jakoivat vanhemmuuden tehtävät kumppanin tai muun samassa taloudessa asuvan henkilön kanssa poikkeusajan alusta lähtien. Vanhemmat valitsivat yhden seuraavista väittämistä: 1 = “*Lapset ovat täysin minun vastuullani*”, 2 = “*Lapset ovat enimmäkseen minun vastuullani*”, 3 = “*Lapset ovat puoliksi minun ja puoliksi kumppanini tai jonkun muun taloudessa asuvan vastuulla*”, 4 = “*Lapset ovat enimmäkseen kumppanini tai jonkun muun taloudessa asuvan vastuulla*” ja 5 = “*Lapset ovat täysin kumppanini tai jonkun muun taloudessa asuvan vastuulla*”.

Lasten kaltoinkohtelu. Lasten kaltoinkohtelua kartoitettiin Mikolajczakin ja kumppanien (2018) kehittämän Parental Violence & Neglect Scale -mittarin lyhennetyllä versiolla (Mikolajczak

ym., 2018). Mittari sisälsi yhteensä kuusi väittämää, joilla tutkittiin kaltoinkohtelun kahta ulottuvuutta eli väkivaltaa (esim. *“Läimäytän, läppäisen, ravistan tai tukistan lastani/lapsiani”*) ja laiminlyöntiä (esim. *“En lohduta lastani hänen ollessaan surullinen, peloissaan tai suunniltaan”*). Vanhemmat vastasivat väittämiin 8-portaisella Likert-asteikolla sen mukaan, kuinka hyvin kukin väittämä kuvasti vanhempien toimintaa viimeisen kuukauden aikana (1 = *ei koskaan*, 8 = *useita kertoja päivässä*). Kyselyn alussa vanhempia muistutettiin lomakkeen luottamuksellisuudesta ja kehoitettiin vastaamaan kysymyksiin rehellisesti ja omaan kokemukseen perustuen. Mittarin reliabiliteetti oli Cronbachin alfan mukaan kohtalainen (.68).

Yhteisvanhemmuus. Yhteisvanhemmuuden mittarina käytettiin Teubertin ja Pinquartin (2010) kehittämän The Coparenting Inventory for Parents and Adolescents (CI-PA) -mittarin lyhennettyä versiota, joka koostui yhteisvanhemmuuteen kuuluvaan yhteistyön ulottuvuuteen (Teubert & Pinquart, 2010) liittyvistä väittämistä. Väittämiä oli yhteensä neljä, ja ne mittasivat tukea ja arvostusta, jota vastaaja koki poikkeusaikana saavansa kumppaniltaan tai muulta taloudessa asuvalta henkilöltä, jonka kanssa hän kasvatti yhdessä yhtä tai useampaa lasta (esim. *“Kumppanini kysyy mielipidettäni vanhemmuuteen/kasvatukseen liittyvissä asioissa”*). Väittämiin vastattiin 5-portaisella Likert-asteikolla (1 = *ei pidä lainkaan paikkansa*; 5 = *pitää täysin paikkansa*). Cronbachin alfan reliabiliteetti mittarille oli hyvä (.87).

2.3 Aineiston analysointi

Aineiston analysointi tehtiin IBM SPSS Statistics 26 -ohjelmalla. Ensimmäisen tutkimuskysymyksen kohdalla tarkasteltiin vanhemmuuden vastuun jakautumista sekä koko aineistossa että erikseen äideillä ja isillä. Jakaumien tunnuslukujen, kuten keskiarvon, mediaanin ja keskihajonnan, tarkastelun lisäksi sukupuolittaisia eroja tutkittiin parametrittömällä Mann-Whitney U -testillä, sillä äitien jakauma oli vasemmalle vino.

Toisen tutkimuskysymyksen kohdalla tarkasteltiin vastaavasti kaltoinkohtelun jakaumaa, sen tunnuslukuja sekä äitien ja isien välisiä eroja Mann-Whitney U -testillä. Vastuun jakautumisen yhteyttä kaltoinkohteluun tutkittiin regressioanalyysin sijasta yleistetyllä lineaarisella mallilla (engl. *Generalized Linear Model*, GLIM), sillä kyseinen menetelmä mahdollistaa myös muiden kuin normaalisti jakautuneiden vastemuuttujien mallintamisen (Ng & Cribbie, 2017). Mallissa käytettiin log-linkkifunktiota ja gammajakaumaa, sillä kaltoinkohtelun muuttuja sai vain positiivisia arvoja, ja

se oli vasemmalle erittäin vino. Mallin ensimmäiselle askelelle lisättiin selitettäväksi muuttujaksi kaltoinkohtelu ja selittäviksi muuttujiksi sukupuoli ja vastuu. Vastuun muuttuja standardoitiin analyyseja varten.

Kolmannen tutkimuskysymyksen kohdalla tutkittiin, muuntaako yhteisvanhemmuus vastuun ja kaltoinkohtelun välistä yhteyttä, eli vaikuttaako koetun vastuun määrä kaltoinkohteluun eri tavalla yhteisvanhemmuuden eri arvoilla. Yleistettyyn lineaariseen malliin asetettiin toisella askeleella selitettäväksi muuttujaksi sukupuolen ja vastuun lisäksi yhteisvanhemmuus, ja kolmannella askeleella vielä vastuun ja yhteisvanhemmuuden välinen yhdysvaikutus- eli interaktiotermi. Lisäksi tarkasteltiin yhteisvanhemmuuden jakaumaa ja sen tunnuslukuja, sekä vertailtiin äitien ja isien jakaumia Mann-Whitney U -testin avulla.

3 TULOKSET

3.1 Äitien ja isien kokemus vastuun jakautumisesta vanhempien välille

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen osalta tavoitteena oli tutkia, miten vanhemmat kokivat lastenhoitoon liittyvän vastuun jakautuvan äitien ja isien välille kevään 2020 COVID-19-poikkeusaikana. Vanhempien vastausten prosenttiosuudet ovat havaittavissa taulukosta 1. Suurin osa vanhemmista (89.2 %) koki vastuun olevan joko enimmäkseen (45.6 %) tai ainakin puoliksi (43.6 %) itsellään ($ka = 2.52$, $kh = 0.69$, $mo = 2.00$). Sen sijaan harva vastaaja koki, että lapset olisivat enimmäkseen (6.1 %) tai täysin (0.2 %) kumppanin vastuulla. 4.6 % vastaajista koki vastuun olevan täysin itsellään. Koko aineiston vastaajien jakauma oli vasemmalle vino.

Aineiston isien vastaukset olivat normaalisti jakautuneita, ja suurin osa isistä (63.2 %) koki vastuun jakautuvan vanhempien välille tasapuolisesti ($ka = 2.96$, $kh = 0.67$, $mo = 3.00$). Kolmasosa (34.2 %) isistä koki työnjaon kallistuvan enimmäkseen joko itselleen (18.4 %) tai kumppanilleen (15.8 %). Harva isä koki, että jompikumpi vanhemmista olisi yksin vastuussa lapsista (2.7 %). Näistä isistä 1.8 % koki vastuun olevan täysin itsellä ja 0.9 % koki vastuun olevan täysin kumppanilla. Sen sijaan suurin osa äideistä (90.2 %) koki lasten olevan joko enimmäkseen (49.3 %) tai vähintään puoliksi (40.9 %) omalla vastuullaan ($ka = 2.46$, $kh = 0.67$, $mo = 2.00$). Äideistä 5 % koki lasten olevan täysin omalla vastuullaan, kun taas vain 0.1 % äideistä koki lasten olevan täysin kumppanin vastuulla.

Sukupuolten välisiä eroja tarkasteltiin aineiston jakauman vinouden vuoksi parametrittomalla Mann-Whitney U -testillä, joka osoitti, että isien ja äitien välillä oli koetussa vastuun jakautumisessa tilastollisesti erittäin merkitsevä ero ($Z = -7.25$, $p < .001$). Tulokset viittaavat siihen, että suomalaiset äidit kokivat ottavansa selkeästi enemmän vastuuta lastenhoidosta COVID-19-poikkeusaikana, kun taas isät kokivat vastuun jakautuvan keskimäärin tasapuolisesti.

TAULUKKO 1. Vanhemmuuden vastuun jakauman sukupuolittaiset prosenttiosuudet.

	Vastuu täysin itsellä (%)	Vastuu enimmäkseen itsellä (%)	Vastuu puoliksi molemmilla (%)	Vastuu enimmäkseen kumppanilla (%)	Vastuu täysin kumppanilla (%)
Koko aineisto (n = 941)	4.6	45.6	43.6	6.1	0.2
Äidit (n = 827)	5	49.3	40.9	4.7	0.1
Isät (n = 114)	1.8	18.4	63.2	15.8	0.9

3.2 Vanhemmuuden vastuun yhteys lasten kaltoinkohteluun

Toisena tutkimuskysymyksenä oli selvittää, miten vanhempien kokema vastuun jakautuminen oli yhteydessä lasten kaltoinkohteluun COVID-19-poikkeusaikana. Lasten kaltoinkohtelulle muodostettiin summamuuttuja, jossa yhdistyivät kaltoinkohtelun kaksi ulottuvuutta eli väkivalta ja laiminlyönti. Kaltoinkohtelun jakauma oli oikealle vino, eli suurin osa vanhemmista ei kaltoinkohtellut lapsiaan poikkeusaikana ($ka = 9.75$, $kh = 3.87$, $mo = 7.99$). Sukupuolten välisiä eroja tarkasteltiin Mann-Whitney U -testillä, joka osoitti, että äitien ja isien välillä ei ollut kaltoinkohtelun jakautumisessa tilastollisesti merkitsevää eroa ($Z = -1.45$, $p > .05$). Kaltoinkohtelua esiintyi suurin piirtein saman verran sukupuolesta riippumatta.

Vanhemmuuden vastuun yhteyttä lasten kaltoinkohteluun tutkittiin yleistetyllä lineaarisella mallilla, jossa käytettiin log-linkkifunktiota ja gammajaukamaa (*Generalized Linear Model for the Gamma Distribution*). Mallissa selitettävänä muuttujana oli kaltoinkohtelu, ja selittäviksi muuttujiksi asetettiin ensimmäisellä askeleella vanhemman sukupuoli ja standardoitu vanhemmuuden vastuu (taulukko 2). Vanhemman sukupuolen ja lasten kaltoinkohtelun välillä ei havaittu tilastollisesti merkitsevää yhteyttä ($B = -.00$, $p > .05$). Sen sijaan vastuun ja kaltoinkohtelun väliltä löytyi merkitsevä negatiivinen yhteys ($B = -.03$, $p < .01$).

TAULUKKO 2. Sukupuoli, vanhemmuuden vastuu ja yhteisvanhemmuus lasten kaltoinkohtelun selittäjinä. Yleistetty lineaarinen malli (log-linkkifunktio ja gammajakauma).

<i>Selittävät muuttujat</i>	<i>Kaltoinkohtelu</i>		
	B	Exp(B)	95 %: n luottamusväli
Askel 1			
1. Vakiotermi	2.28	9.79	9.55–10.02
2. Sukupuoli	-.00	1.00	.93–1.07
3. Vastuu	-.03*	.97	.95–1.00
Askel 2			
1. Vakiotermi	2.28	9.78	9.56–10.00
2. Sukupuoli	.01	1.01	.94–1.08
3. Vastuu	-.009	.99	.97–1.01
4. Yhteisvanhemmuus	-.10***	.90	.88–.93
Askel 3			
1. Vakiotermi	2.29	9.85***	9.62–10.09
2. Sukupuoli	.009	1.01	.94–1.08
3. Vastuu	-.009	.99	.97–1.01
4. Yhteisvanhemmuus	-.11***	.90	.87–.92
5. Vastuu x Yhteisvanhemmuus	-.03*	.97	.95–1.00

Huom. Exp(B) = selitettävän muuttujan odotusarvon muutoskerroin, kun selittävä muuttuja kasvaa yhden keskihajonnan

Jatkuvat selittävät muuttujat standardoituja

*** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$

3.3 Vanhemmuuden vastuun ja yhteisvanhemmuuden välinen yhdysvaikutus

Kolmannen tutkimuskysymyksen kohdalla tarkasteltiin yhteisvanhemmuuden muuntavaa vaikutusta vanhemmuuden vastuun ja lasten kaltoinkohtelun väliseen yhteyteen. Yhteisvanhemmuuden summamuuttujan jakauma oli vasemmalle vino ($ka = 16.60$, $kh = 3.46$, $mo = 20.00$). Sukupuolittaiset tarkastelut osoittivat, että isät kokivat yhteisvanhemmuutta olevan enemmän ($ka = 17.54$, $kh = 2.85$, $mo = 20.00$) kuin äidit ($ka = 16.47$, $kh = 3.52$, $mo = 20.00$). Äitien ja isien keskiarvojen välillä oli myös Mann-Whitney U -testin perusteella tilastollisesti erittäin merkitsevä ero ($Z = -3.18$, $p < .001$).

Sekä yhteisvanhemmuuden päävaikutusta lasten kaltoinkohteluun että sen muuntavaa vaikutusta vanhemmuuden vastuun ja kaltoinkohtelun väliseen yhteyteen tutkittiin yleistetyllä lineaarisella mallilla. Mallin kaikki askeleet ovat havaittavissa taulukosta 2. Kun malliin lisättiin toisella askeleella standardoitu yhteisvanhemmuuden muuttuja, vanhemmuuden vastuun yhteys kaltoinkohteluun ($B = -.009$) menetti tilastollisen merkitsevyytensä ($p > .05$). Sen sijaan yhteisvanhemmuudella oli lasten kaltoinkohteluun negatiivinen, tilastollisesti erittäin merkitsevä päävaikutus ($B = -.10$, $p < .001$).

Viimeiseksi tarkasteltiin vanhemmuuden vastuun ja yhteisvanhemmuuden yhdysvaikutusta lasten kaltoinkohtelun määrään. Malliin lisättiin kolmannella askeleella selittäväksi muuttujaksi vanhemmuuden vastuun ja yhteisvanhemmuuden välinen yhdysvaikutus- eli interaktiotermin. Tämä negatiivinen yhdysvaikutus oli tilastollisesti merkitsevä ($B = -.03$, $p < .05$). Yhteisvanhemmuudella on siis heikko, muuntava vaikutus vastuun ja kaltoinkohtelun väliseen yhteyteen (kuvio 1).

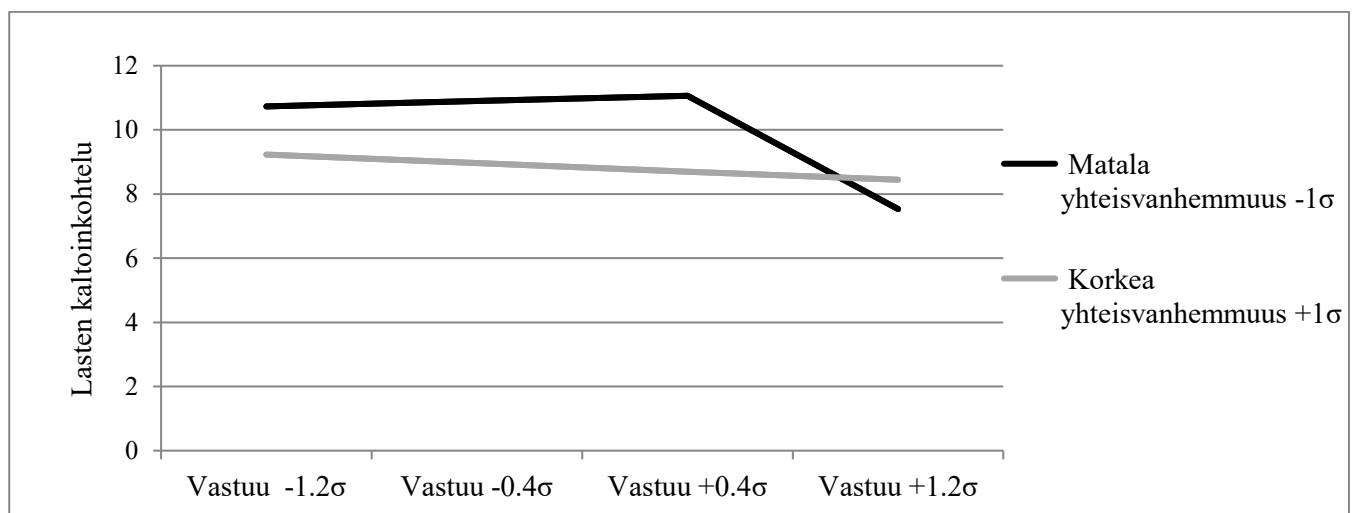
Tutkimuksessa käytetty yleistetty lineaarinen malli oli Omnibus-testin mukaan tilastollisesti erittäin merkitsevä verrattuna malliin, jossa on mukana vain vakiotermi ilman selittäviä muuttujia ($\chi^2(4) = 74.36$, $p < .001$). Mallin todettiin sopivan aineistoon hyvin, sillä selittävät muuttujat selittivät kaltoinkohtelua merkitsevästi.

Vanhemmuuden vastuun ja yhteisvanhemmuuden välinen yhdysvaikutus lasten kaltoinkohteluun on havaittavissa kuvioista 2. Yhdysvaikutuksen kuvaajasta havaitaan, että kaltoinkohtelua esiintyi aineistossa keskimäärin enemmän yhteisvanhemmuuden matalilla arvoilla (yhteisvanhemmuus -1σ), ja vastaavasti vähemmän yhteisvanhemmuuden korkeilla arvoilla (yhteisvanhemmuus $+1\sigma$). Tästä poikkeuksena olivat ne vanhemmat, jotka kokivat vastuun olevan täysin kumppanilla (vastuu $+1.2\sigma$). Tällöin kaltoinkohtelua esiintyi hieman enemmän juuri niillä vanhemmilla, jotka raportoivat korkeita yhteisvanhemmuuden arvoja. Kaiken kaikkiaan kaltoinkohtelua esiintyi kuitenkin vähiten vanhemmilla, jotka kokivat kumppanin olevan täysin

vastuussa lapsesta tai lapsista. Näin oli riippumatta siitä, olivatko yhteisvanhemmuuden arvot matalia vai korkeita.

Koetun vastuun jakautumisen vaikutus kaltoinkohteluun ei ollut kovin suoraviivaista yhteisvanhemmuuden matalilla arvoilla. Kuvaajan mukaan matalilla yhteisvanhemmuuden arvoilla kaltoinkohtelua esiintyi eniten vanhemmilla, jotka kokivat vastuun olevan enimmäkseen kumppanilla (vastuu $+0.4\sigma$). Näihin vanhempiin verrattuna kaltoinkohtelua esiintyi sen sijaan huomattavasti vähemmän vanhemmilla, jotka kokivat kumppanin olevan täysin vastuussa lapsista (vastuu $+1.2\sigma$). Kuvaajasta havaitaan, että keskikohdasta eli tasaisen työnjaon tilanteesta vasemmalle siirryttäessä kaltoinkohtelun määrä laskee sitä alhaisemmaksi, mitä enemmän vanhemmat kokivat itse olevansa vastuussa lapsesta (vastuu -0.4σ ja -1.2σ). Erot ovat kuitenkin hyvin pieniä.

Korkeilla yhteisvanhemmuuden arvoilla yhteisvanhemmuuden muuntava vaikutus vastuun ja kaltoinkohtelun väliseen yhteyteen oli suoraviivaisempaa. Kuvaajasta havaitaan, että mitä enemmän vanhemmat kokivat ottavansa itse vastuuta lapsista, sitä enemmän kaltoinkohtelua esiintyi. Huomionarvoista kuitenkin on, että yhteisvanhemmuuden muuntava vaikutus oli heikko, sillä kertoimen itseisarvo oli melko pieni ($B = -.03$). Täten varsinkaan hienovaraisista kaltoinkohtelun määrän eroista on vaikeaa tehdä kovin suuria johtopäätöksiä, ja yhdysvaikutuksen kuvaaja on lähinnä suuntaa antava.

KUVIO 2. Vanhemmuuden vastuun jakautumisen ja yhteisvanhemmuuden välinen yhdysvaikutus lasten kaltoinkohteluun. *Huom.* σ = keskihajonta

4 POHDINTA

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, kuinka suomalaiset vanhemmat kokivat lastenhoitoon liittyvän vastuun jakautuvan äitien ja isien välille COVID-19-poikkeusaikana, ja miten tämä koettu vastuu oli yhteydessä lasten kaltoinkohteluun. Lisäksi tavoitteena oli tutkia, riippuiko koetun vanhemmuuden vastuun yhteys kaltoinkohteluun vanhempien arvioiman yhteisvanhemmuuden määrästä. Tulosten mukaan äidit kokivat olevansa enemmän vastuussa lapsista kuin isät. Vanhemmuuden vastuu oli yhteydessä lasten kaltoinkohteluun siten, että mitä enemmän vanhempi koki ottavansa vastuuta yhteisestä lapsesta tai lapsista, sitä enemmän kaltoinkohtelua esiintyi. Yhteisvanhemmuuden ja kaltoinkohtelun välillä havaittiin olevan negatiivinen yhteys. Mitä enemmän vanhempi koki yhteisvanhemmuutta olevan, sitä vähemmän kaltoinkohtelua esiintyi. Vanhemman sukupuoli sen sijaan ei ollut yhteydessä kaltoinkohtelun määrään. Lisäksi yhteisvanhemmuuden havaittiin muuntavan vastuun jakautumisen ja kaltoinkohtelun välistä yhteyttä siten, että vastuun yhteys kaltoinkohteluun oli erilainen riippuen siitä, miten paljon vanhemmat kokivat yhteisvanhemmuutta olevan poikkeusaikana.

4.1 Vanhemmuuden vastuun jakautuminen ja sen yhteys kaltoinkohteluun

Tutkimuksen ensimmäinen tutkimuskysymys oli, miten äidit ja isät kokivat vanhemmuuden vastuun jakautuvan vanhempien välille COVID-19-poikkeusaikana. Tulosten mukaan suurin osa aineiston vanhemmista koki vastuun olevan joko enimmäkseen tai vähintään puoliksi itsellään. Lisäksi äidit kokivat ottavansa enemmän vastuuta lapsista kuin isät, jotka vuorostaan kokivat vastuun jakautuvan tasapuolisemmin. Näin ollen oletus vanhemmuuden vastuun epätasaisesta jakautumisesta sukupuolten välille (hypoteesi 1) toteutui. Löydös on linjassa jo vuosikymmenten ajan eri konteksteissa saatujen tutkimustulosten kanssa, joiden mukaan äidit hoitavat suurimman osan kotitöistä (Lachance-Grzela & Bouchard, 2010; Deutsch, 2001). Tämän lisäksi tulos on yhtenevä jo julkaistujen COVID-19-pandemiaan liittyvien tutkimusten kanssa, joiden mukaan äidit kokivat tekevänsä suhteettoman osan lastenhoidosta myös pandemian aikana (Calarco ym., 2021; Meraviglia & Dudka, 2021; Otonkorpi-Lehtoranta ym., 2021).

Tulos vanhemmuuden vastuun epätasaisesta jakautumisesta sukupuolten välille ei ole yllättävä, sillä vaikka sukupuolten välinen eriarvoisuus on vähentynyt esimerkiksi koulutuksen ja työelämän saralla, ei vastaavaa kehitystä ole vielä tapahtunut perheiden sisällä (Roskam ym., 2022). Vaikka suomalaiset naiset voivat nykyään kouluttautua ja tehdä miesten tavoin kokopäivätyötä, hoitavat äidit edelleen suurimman osan sekä kodin- että lastenhoitoon liittyvistä vastuista (Deutsch, 2001; Roskam ym., 2022). Ilmiötä saattavat osaltaan selittää yhteiskunnassa edelleen vallitsevat sosiaaliset normit, joiden myötä äidit nähdään lasten ensisijaisina huoltajina (Deutsch, 2001; Hagqvist ym., 2017). Tässä tutkimuksessa saadut vanhempien omiin kokemuksiin perustuvat tulokset viittaavat siihen, että myös suomalaiset vanhemmat jakoivat lastenhoitoon liittyvän vastuun epätasaisesti poikkeusaikana.

Tutkimuksen toisena tavoitteena oli tutkia, miten koettu vanhemmuuden vastuun jakautuminen äitien ja isien välille oli yhteydessä lasten kaltoinkohteluun. Oletus oli, että enemmän vastuuta lastenhoidosta ottavat vanhemmat kaltoinkohtelisivat lapsiaan enemmän (hypoteesi 2). Vanhemmuuden vastuun havaittiin olevan yhteydessä lasten kaltoinkohteluun siten, että mitä enemmän vanhempi koki ottavansa vastuuta lastenhoidosta, sitä alttiimpi hän oli kaltoinkohtelemaan lastaan tai lapsiaan. Tämä antoi tukea hypoteesille 2, joka perustui vastuiden epätasaiseksi koetun jakautumisen myötä heikentyvään vanhempien hyvinvointiin ja jaksamiseen. Huonosti voivien ja etenkin uupumuksesta kärsivien vanhempien lapsilla on suurempi riski joutua väkivallan uhriksi (Lawson ym., 2020; Griffith, 2020). Osa vanhemmista on saattanut kokea vanhemmuuteen liittyvien vastuutehtävien määrän ylittävän voimavarojen ja jaksamisen rajat, mikä on mahdollisesti altistanut lasten kaltoinkohtelulle. Vanhemmuuden vastuun ja lasten kaltoinkohtelun välistä suoraa yhteyttä ei tietääksemme ole kuitenkaan aiemmin tutkittu, joten tämä tutkimus tarjosi tärkeää tietoa suomalaisten vanhempien työnjaon ja lasten kaltoinkohtelun välisestä yhteydestä.

Lasten kaltoinkohtelun määrän ei tutkimuksessa havaittu riippuvan vanhemman sukupuolesta. Täten ei voida todeta, että äidit olisivat väkivaltaisempia lapsiaan kohtaan, vaikka tutkimuksessa havaittiin äitien kokevan olevansa enemmän vastuussa lapsista poikkeusaikana. Tulos on jokseenkin ristiriidassa hypoteesin 2 kanssa, sillä enemmän vastuuta ottavien vanhempien (tässä tapauksessa äitien) oletettiin olevan alttiimpia kaltoinkohtelemaan lapsiaan. Myös yhdysvaltalaisen tilaston mukaan äidit syyllistyivät vuonna 2020 isiä useammin lasten kaltoinkohteluun (Statista, 2022). Toisaalta suomalaisissa tilastoissa hieman yli puolet (60 %) alaikäisiin kohdistuvasta lähisuhdeväkivallasta oli isien tekemää (Suomen virallinen tilasto, 2019). Tässä tutkimuksessa on kuitenkin huomioitava, että sukupuolittaisia eroja oli lähes mahdotonta havaita, sillä kaltoinkohtelua esiintyi aineistossa melko vähän, ja isien osuus aineistosta oli hyvin pieni.

4.2 Yhteisvanhemmuus lasten kaltoinkohtelulta suojaavana tekijänä

Viimeisenä tavoitteena oli tarkastella yhteisvanhemmuuden merkitystä ja selvittää, onko yhteisvanhemmuudella vaikutusta vanhemmuuden vastuun ja lasten kaltoinkohtelun väliseen yhteyteen. Oletuksen mukaan myönteinen yhteisvanhemmuus suojaaisi lasten kaltoinkohtelulta (hypoteesi 3). Tarkastellessa yhteisvanhemmuuden ja kaltoinkohtelun välistä yhteyttä, havaittiin, että kaltoinkohtelua esiintyi vähemmän niillä vanhemmilla, joilla yhteisvanhemmuutta oli enemmän. Vanhemmuuden vastuun vaikutus kaltoinkohteluun oli kuitenkin hieman erilaista riippuen siitä, miten myönteistä yhteisvanhemmuus oli. Yleisesti ottaen vastuun vaikutus kaltoinkohteluun oli yksiselitteisempää niillä vanhemmilla, jotka tekivät keskenään paljon yhteistyötä. Näistä vanhemmista niillä, jotka kokivat ottavansa itse vastuuta lapsista, esiintyi enemmän kaltoinkohtelua. Tämä antaa tukea hypoteesille 3. Sen sijaan niillä vanhemmilla, joilla yhteisvanhemmuutta oli vain vähän tai ei juuri lainkaan, kaltoinkohtelun määrä vaikutti riippuvan hieman enemmän siitä, miten vanhemmat olivat jakaneet lastenhoitoon liittyvän vastuun.

Suurin ero kaltoinkohtelussa havaittiin niiden vanhempien välillä, jotka kokivat kumppanin olevan enimmäkseen vastuussa lastenhoidosta, mutta joiden yhteisvanhemmuuden laatu poikkesi toisistaan. Tällöin kaltoinkohtelua esiintyi selkeästi vähemmän niillä vanhemmilla, jotka tekivät keskenään paljon yhteistyötä verrattuna niihin vanhempiin, joiden yhteisvanhemmuus oli heikompaa. Kun kumppani ottaa suurimman osan mutta ei kuitenkaan täyttä vastuuta yhteisestä lapsesta, ei toinen vanhempi todennäköisesti koe jäävänsä yksin lastenhoitoon liittyvän vastuun kanssa. Tällöin vanhempi voi kuitenkin kokea osallistuvansa myös itse lastenhoitoon. Mikäli samalla vanhempien välinen yhteistyö toimii hyvin, eli vanhemmat keskustelevat lapseen liittyvistä asioista ja sopivat yhdessä lastenhoidosta, voi tämä olla erityisen suotuista tilanne vanhempi-lapsisuhteen ja kaltoinkohtelun kannalta. Kotona vallitseva myönteinen vuorovaikutusilmapiiri ja vanhemman kokemus tasa-arvoisesta työnjaosta saattaa vähentää esimerkiksi vanhemman uupumusriskiä, mikä voi puolestaan ilmetä myös kaltoinkohtelun vähäisyytenä.

Kaltoinkohtelua esiintyi vastaavasti enemmän niillä vanhemmilla, jotka kokivat vastuun olevan enimmäkseen kumppanilla, mutta joilla yhteisvanhemmuutta oli joko vähän tai ei lainkaan. Vaikka vanhempi ei kokisi työnjakoa epätasa-arvoisena, ei tämä ole välttämättä automaattisesti hyvä asia, mikäli vanhempien välinen yhteistyö on kuitenkin heikkoa. On mahdollista, että kielteinen yhteisvanhemmuus vaikuttaa epäsuotuisalla tavalla esimerkiksi vanhemman hyvinvointiin tai

vanhempi-lapsisuhteeseen tasa-arvoisesta työnjaosta huolimatta. Tämä saattaa puolestaan vaikuttaa siihen, että vanhemman riski kaltoinkohdella lastaan on suurempi. Yhteisvanhemmuudella vaikuttaa siis ainakin joissakin tilanteissa olevan jopa vanhempien välistä työnjakoa suurempi merkitys. Tulokset ovat linjassa hypoteesin 3 kanssa: Vanhempien välinen yhteistyö lapsen kasvatuksessa ja neuvottelu esimerkiksi vanhemmuuden rooleista vaikuttaa olevan merkittävä tekijä lasten kaltoinkohtelun kannalta myös sen jälkeen, kun vastuun jakautuminen on otettu huomioon. Vaikka vastuiden määrä ei itsessään kuormittaisi vanhempaa, on heikko yhteisvanhemmuus kenties silti kaltoinkohtelun riskitekijä.

Kaltoinkohtelua esiintyi huomattavasti vähemmän niillä vanhemmilla, jotka kokivat vastuun olevan täysin kumppanilla verrattuna niihin vanhempiin, jotka kokivat kumppanin olevan enimmäkseen vastuussa lapsista. Tämä on oletuksen mukainen tulos. On kuitenkin yllättävää, että niistä vanhemmista, jotka kokivat vastuun olevan täysin kumppanilla, kaltoinkohtelua esiintyi jopa hieman enemmän nimenomaan niillä vanhemmilla, joilla oli paljon yhteisvanhemmuutta. Tämä on hieman ristiriidassa 3. hypoteesin kanssa, mutta erot näiden vanhempien kaltoinkohtelun määrissä olivat kuitenkin hyvin pieniä. Kaltoinkohtelua esiintyi joka tapauksessa vähiten juuri niillä vanhemmilla, jotka kokivat kumppanin ottavan täyden vastuun lastenhoidosta riippumatta siitä, miten paljon vanhemmat tekivät keskenään yhteistyötä. Tämä viittaa kenties siihen, että yhteisvanhemmuuden merkitys laskee, mikäli vastuun koettiin olevan täysin toisella vanhemmalla: kaltoinkohtelua oli tällöin kaikilla vanhemmilla vähemmän. On mahdollista, että vanhemmalla on esimerkiksi vähemmän stressiä, kun hän kokee kumppanin olevan vastuussa yhteisten lasten hoidosta.

Tulokset antavat vahvaa tukea 3. hypoteesille ja viittaavat siihen, että yhteisvanhemmuus voi suojata lasten kaltoinkohtelulta. Vaikka vanhempi olisi kokenut olevansa yksin vastuussa lapsesta, vanhemmat syyllistyivät kaltoinkohteluun harvemmin, mikäli yhteisvanhemmuus oli myönteistä. Lisäksi yhteisvanhemmuuden merkitys vaikutti olevan suuri myös vanhemmilla, jotka kokivat olevansa vain osittain vastuussa lapsesta: kaltoinkohtelua esiintyi paljon myös tällöin, mikäli yhteisvanhemmuutta oli joko hyvin vähän tai ei lainkaan. Kaiken kaikkiaan ne vanhemmat, jotka tekivät yhteistyötä lasta koskevissa asioissa, kaltoinkohtelivat lapsiaan vähiten. Saadut tulokset ovat samansuuntaisia tähän mennessä julkaistujen tutkimusten kanssa, joiden mukaan yhteisvanhemmuuden ongelmat ovat yhteydessä muun muassa vanhempi-lapsisuhteen ongelmiin (Feinberg ym., 2007), isien psykologiseen kontrolliin (Davies ym., 2009) sekä äitien taipumukseen kiinnittää vähemmän huomiota lapsiinsa (Jouriles & Farris, 1992). Yhteisvanhemmuuden ja kaltoinkohtelun välistä suoraa yhteyttä tai varsinkaan yhteisvanhemmuuden muuntavaa vaikutusta vastuun ja kaltoinkohtelun väliseen yhteyteen ei ole tietääksemme aiemmin tutkittu. Tämä tutkimus

tarjosi uutta tietoa siitä, miten suuri yhteisvanhemmuuden merkitys on myös lapseen kohdistuvan väkivallan kannalta.

4.3 Tutkimuksen vahvuudet, rajoitukset ja jatkotutkimusaiheet

Yksi tutkimuksen vahvuuksista on sen ajankohtaisuus. Aineisto kerättiin vuoden 2020 keväällä, jonka aikana poikkeusolojen myötä asetetut rajoitukset olivat Suomessa laajimmillaan. Poikkeusajalla on ollut yhteiskuntaan kauaskantoisia vaikutuksia, jotka todennäköisesti tulevat vaikuttamaan vielä pitkään myös suomalaisten perheiden elämään. Tämä tutkimus tarjoaa tärkeää tietoa suomalaisten vanhempien välisestä työnjaosta, yhteistyöstä sekä lapsiin kohdistuvasta kaltoinkohtelusta COVID-19-poikkeusaikana. Saatua tietoa voidaan hyödyntää esimerkiksi vanhemmille tarjottavien tukipalveluiden kehittämisessä, lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisytyössä sekä tulevaisuudessa, kun varaudutaan mahdollisiin vastaaviin yhteiskunnallisiin kriisitilanteisiin. Tutkimuksen metodologisia vahvuuksia ovat sen suuri otoskoko ja se, että vastaajat edustivat suhteellisen hyvin suomalaisia vanhempia ainakin perhemuodon suhteen.

Yhtenä tutkimuksen rajoituksena voidaan pitää isien vähäistä määrää suhteessa äiteihin. Äitien ja isien vastausten välillä havaittiin huomattavia eroja muun muassa koetussa vastuun jakautumisessa, mutta vanhemman sukupuolen ei todettu olevan yhteydessä esimerkiksi lasten kaltoinkohteluun. Tämä voi olla seurausta isien vähäisestä määrästä aineistossa. Isät saattoivat olla jollakin tapaa valikoituneita, eivätkä välttämättä edustaneet suomalaisia isiä. Myös kaltoinkohteluun syyllistyneiden vanhempien osuus vastaajista oli pieni. Sukupuolittaisiin vertailuihin on siis suhtauduttava varauksella.

Toiseksi itsearviointi tutkimuksen tiedonkeruumenetelmänä saattoi vaikuttaa kerätyn tiedon luotettavuuteen. Kaltoinkohtelun määrää kartoitettiin anonyymillä kyselylomakkeella, jossa vanhemmat arvioivat itse fyysistä väkivaltaa ja laiminlyöntiä. Vanhemmat eivät välttämättä osanneet arvioida omaa väkivaltaista käyttäytymistään täysin objektiivisesti. Lisäksi vanhempien kokemuksia vastuun jakautumisesta arvioitiin vain yhdellä kysymyksellä sen sijaan, että erilaisten lastenhoitoon liittyvien vastuutehtävien jakamista olisi kartoitettu jonkin mittarin avulla. On mahdollista, että vanhemmat ovat tulkinneet kysymyksen eri tavoin.

Kolmas rajoitus on tutkimuksen poikkileikkausasetelma, joka karsii mahdollisuuden verrata saatuja tuloksia pandemiaa edeltävään aikaan. Kansainvälisten tutkimusten perusteella tiedetään, että

vanhemmuuden vastuiden määrä on lisääntynyt poikkeusaikana (Ehsan & Jahan, 2021; Griffith, 2020). Myös lasten kaltoinkohtelu on saattanut lisääntyä poikkeusaikana, kun lapset ovat viettäneet enemmän aikaa kotona (Campbell, 2020; Rapp ym., 2021). Tässä tutkimuksessa ei kuitenkaan kartoitettu vanhempien kokemuksia vastuun jakautumisesta tai tutkittu kaltoinkohtelun esiintyvyyttä ennen ja jälkeen poikkeusajan. Suomessa kaltoinkohtelun esiintyvyyttä pandemia-aikana on arvioitu lähinnä lastensuojelu- ja rikosilmoitusmäärien perusteella (Eriksson ym., 2021), joten tulevaisuudessa olisi mielenkiintoista tutkia kaltoinkohtelussa tapahtuvia muutoksia vanhempien itse raportoimana.

Tässä tutkimuksessa vanhemmista ei myöskään luotu erilaisia profiileja esimerkiksi kaltoinkohtelun perusteella tai tarkasteltu erikseen kaltoinkohtelun kahta ulottuvuutta eli väkivaltaa ja laiminlyöntiä. Kaltoinkohteluun syyllistyneiden vanhempien osuus aineistosta oli hyvin pieni, joten analyyseja ei olisi välttämättä voinut toteuttaa samassa mittakaavassa, mikäli otoksen olisi jakanut pienempiin osiin. Jatkossa olisi mielenkiintoista tutkia varsinkin isommilla aineistolla, miten vastuun jakautuminen tai yhteisvanhemmuus ovat yhteydessä eri kaltoinkohtelun muotoihin.

Tulevaisuudessa olisi antoisaa tehdä myös laadullista tutkimusta esimerkiksi yhteisvanhemmuudesta ja tutkia vanhempia, joilla yhteisvanhemmuus ilmenee eri tavoin sen eri ulottuvuuksien kautta. Miten vanhemmat keskustelevat lasta koskevista asioista? Mistä asioista he riitelevät? Minkälaisia rooleja vanhemmilla on, kun he kasvattavat lasta yhdessä? Vanhempien omien kokemusten kuuleminen myös sen suhteen, miten tyytyväisiä tai tyytymättömiä he ovat keskinäiseen työnjakoonsa, toisi arvokasta tietoa alan tutkimukselle.

Jatkossa olisi tärkeää tehdä tässä tutkimuksessa käsitellyistä aiheista pitkittäistutkimusta, ja samalla kartoittaa erilaisia syy-seuraussuhteita havaittujen ilmiöiden taustalla. Vanhemmuuden vastuun jakautumisen ja lasten kaltoinkohtelun välisen yhteyden taustalla voi olla monenlaisia eri mekanismeja. On esimerkiksi ehdotettu, että poikkeusaikana lisääntynyt vanhempien tyytymättömyys vastuun jakautumiseen olisi altistanut vanhemmat stressille, mikä puolestaan olisi lisännyt vanhempien riskiä syyllistyä lasten kaltoinkohteluun (Chung ym., 2020; Clemens ym., 2021). Myös vastuun jakautumisen ja yhteisvanhemmuuden välisiä suhteita olisi syytä tutkia tarkemmin, sillä vanhempien tyytymättömyys työnjakoon on yhteydessä ainakin vanhempien välisiin konflikteihin (Im & Ispa, 2021; Kluwer ym., 1997), jotka saattavat puolestaan ilmentää heikkoa yhteisvanhemmuutta.

4.4 Lopuksi

Tutkimus tarjosi tärkeää tietoa siitä, miten suomalaiset vanhemmat kokivat lastenhoitoon liittyvän vastuun jakautuvan vanhempien välille COVID-19-poikkeusaikana. Tulokset osoittivat, että äidit kokivat vastuun jakautuvan epätasaisesti myös pandemian aikana. Lisäksi aineistossa esiintyi kaltoinkohtelua sitä enemmän, mitä enemmän vanhemmat kokivat ottavansa vastuuta lastenhoidosta. Tämä on huolestuttava tulos, ja tulevaisuudessa olisi syytä kiinnittää huomiota vanhempien tukemiseen siten, että erilaiset vanhemmuuteen liittyvät vastuut eivät asettaisi liian suurta uhkaa vanhemman jaksamiselle ja koko perheen hyvinvoinnille. Vanhempia tulisi tukea erityisesti silloin, kun pandemian kaltaisten yhteiskunnallisten kriisitilanteiden aiheuttamat muutokset ihmisten arjessa asettavat uudenlaisia haasteita esimerkiksi lastenhoidon järjestämiselle. Tärkeää olisi myös huomioida vastuun epätasa-arvoinen jakautuminen sukupuolten välille ja kiinnittää erityistä huomiota äitien jaksamiseen.

Tutkimuksessa saatiin arvokasta tietoa myös yhteisvanhemmuudesta, joka on suhteellisen tuore tutkimusaihe, ja jota on alettu tutkia vasta hiljalleen myös suomalaisessa tutkimuksessa (Ranta, Böök, Paloniemi & Rönkä, 2022). Tutkimus osoitti yhteisvanhemmuuden olevan merkittävä asia lasten kaltoinkohtelun kannalta, sillä se oli erittäin merkitsevästi negatiivisesti yhteydessä kaltoinkohteluun, ja lisäksi se välitti merkitsevästi vastuun jakautumisen ja kaltoinkohtelun välistä yhteyttä. Vanhempien konkreettisen, lastenhoitoon liittyvän tukemisen, kuten päiväkotipalvelujen tarjoamisen lisäksi olisikin tärkeää auttaa vanhempia keskustelemaan yhdessä lasten kasvattamiseen liittyvistä teemoista. Suomessa vanhemmuutta tukevia tahoja ovat muun muassa perheneuvolat ja -keskukset, joiden tarjoamia palveluja voisi kehittää siten, että niissä keskityttäisiin yhä enemmän vanhempien väliseen yhteistyöhön. Yhteisvanhemmuuden tukemisessa voisivat olla hyödyllisiä esimerkiksi vanhemmille suunnatut interventiot ja erilaiset ryhmät, joissa vanhemmat pohtivat toimivia tapoja sopia yhdessä lasta koskevista asioista ja etsivät keinoja jakaa vastuuta tasapuolisesti.

LÄHTEET

- Adams, E. L., Smith, D., Caccavale, L. J. & Bean, M. K. (2021). Parents are stressed! Patterns of parent stress across COVID-19. *Frontiers in Psychiatry*, 12, 0–19. <https://doi.org/10.3389/fpsy.2021.626456>
- Ahn, Y. D., Jang, S., Shin, J. & Kim, J. W. (2022). Psychological aspects of child maltreatment. *Korean Neurosurgical Society*, 65(3), 408–414. <https://doi.org/10.3340/jkns.2021.0300>
- Alon, T., Doepke, M., Olmstead-Rumsey, J. & Tertilt, M. (2020). The impact of COVID-19 on gender equality. *National bureau of economic research*, työpaperi, 26947. <https://doi.org/10.3386/w26947>
- Aunola, K. & Sorkkila, M. (2020–2022). Vanhemmuuden voimavara- ja kuormitustekijät COVID-19-poikkeusaikana (*VoiKu-COVID-19*) -hanke. Jyväskylän yliopisto.
- Bearss K. E. & Eyberg S. (1998) A test of the parenting alliance theory. *Early Education & Development*, 9(2), 179–185. https://doi.org/10.1207/s15566935eed0902_5
- Calarco, J. M., Anderson, E., Meanwell, E. V. & Knopf, A. (2020). “Let’s not pretend it’s fun”: How COVID-19-related school and childcare closures are damaging mothers’ well-being. *SocArXiv*. <https://doi.org/10.31235/osf.io/jyvk4>
- Calarco, J. M., Meanwell, E. V., Anderson, E. M. & Knopf, A. (2021). By default: How mothers in different-sex dual-earner couples account for inequalities in pandemic parenting. *Socius*, 7. <https://doi.org/10.31235/osf.io/hgnfs>
- Campbell, A. M. (2020). An increasing risk of family violence during the Covid-19 pandemic: Strengthening community collaborations to save lives. *Forensic Science International: Reports*, 2, artikkeli 100089. <https://doi.org/10.1016/j.fsir.2020.100089>
- Chung, G., Lanier, P. & Wong, P. Y. J. (2020). Mediating effects of parental stress on harsh parenting and parent-child relationship during coronavirus (COVID-19) pandemic in Singapore. *Journal of Family Violence*, 2, 1–12. <https://doi.org/10.1007/s10896-020-00200-1>
- Clemens, V., Köhler-Dauner, F., Ziegenhain, U. & Fegert, J. M. (2021). Predictors of parental coping during the Covid-19 pandemic: A survey in Germany. *Frontiers in Psychology*, 12, artikkeli 715327. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.715327>
- Davies, P. T., Sturge-Apple, M. L., Woitach, M. J. & Cummings, E. M. (2009). A process analysis of the transmission of distress from interparental conflict to parenting: Adult relationship security as an explanatory mechanism. *Developmental Psychology*, 45(6), 1761–1773. <https://doi.org/10.1037/a0016426>
- Deutsch, F. M. (2001). Equally shared parenting. *Current directions in Psychological Science*, 10(1), 25–28. <https://doi.org/10.1111/1467-8721.00107>
- Ehsan, S. M. A. & Jahan, F. (2021). Analyzing the impact of COVID-19 on the mothers of Bangladesh: hearing the unheard’, *Journal of Public Health*, 1–14. <https://doi.org/10.1007/s10389-021-01501-5>
- Eriksson, P., Nelimarkka, S., Paasivirta, A., Tiili, A. & Yliruka, L. (2021). *Koronan vaikutukset lastensuojeluun: osa 2*. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-644-2>
- Esterwood, E. & Saeed, S. A. (2020). Past epidemics, natural disasters, COVID19, and mental health: Learning from history as we deal with the present and prepare for the future. *The Psychiatric quarterly*, 91(4), 1121–1133. <https://doi.org/10.1007/s11126-020-09808-4>
- Evans, S., Mikocka-Walus, A., Klas, A., Olive, L., Sciberras, E., Karantzas, G. & Westrupp, E. M. (2020). From “It has stopped our lives” to “Spending more time together has strengthened

- bonds”: The varied experiences of Australian families during COVID-19. *Frontiers in Psychology*, 11, artikkeli 588667. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.588667>
- Feinberg, M. E. (2003). The internal structure and ecological context of coparenting: A framework for research and intervention. *Parenting, science and practice*, 3(2), 95–131. https://doi.org/10.1207/S15327922PAR0302_01
- Feinberg, M. E., Kan, M. L. & Hetherington, E. M. (2007). The longitudinal influence of coparenting conflict on parental negativity and adolescent maladjustment. *Journal of Marriage and Family*, 69(3), 687–702. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2007.00400>
- Fellows, K. J., Chiu, H. Y., Hill, E. J. & Hawkins, A. J. (2016). Work–family conflict and couple relationship quality: A meta-analytic study. *Journal of Family and Economic Issues*, 37(4), 509–518. <https://doi.org/10.1007/s10834-015-9450-7>
- Griffith, A. K. (2020). Parental burnout and child maltreatment during the COVID-19 pandemic. *Journal of Family Violence*, 1–7. <https://doi.org/10.1007/s10896-020-00172-2>
- Hagqvist, E., Gådin, K. G. & Nordenmark, M. (2017). Work–family conflict and well-being across Europe: the role of gender context. *Social Indicators Research*, 132, 785–797. <https://doi.org/10.1007/s11205-016-1301-x>
- Hämäläinen, V. P. & Stenroos, M. (4.5.2020). *Suomalaisten arki vapautuu kesäkuussa, mutta etätyö jatkuu yli kesän ja iäkkäiden pitää pysyä kotioloissa*. <https://yle.fi/uutiset/3-11334393>
- Im, J. & Ispa, J. M. (2021). Unequal division of child care between Korean spouses and children’s self-regulation: The mediating roles of parental mental health, marital conflict, and parental warmth. *Journal of Child and Family Studies*. <https://doi.org/10.1007/s10826-021-02147-3>
- Jouriles, E. N. & Farris, A. M. (1992). Effects of marital conflict on subsequent parent-son interactions. *Behavior Therapy*, 23(3), 355–374. [https://doi.org/10.1016/S0005-7894\(05\)80163-7](https://doi.org/10.1016/S0005-7894(05)80163-7)
- Kluwer, E. S., Heesink, J. A. M. & Van de Vliert, E. (1997). The marital dynamics of conflict over the division of labor. *Journal of Marriage and the Family*, 59(3), 635–653. <https://doi.org/10.2307/353951>
- Lachance-Grzela, M. & Bouchard, G. (2010). Why do women do the lion’s share of housework? A decade of research. *Sex Roles: A Journal of Research*, 63(11–12), 767–780. <https://doi.org/10.1007/s11199-010-9797-z>
- Lateef, R., Alaggia, R. & Collin-Vézina, D. (2021). A scoping review on psychosocial consequences of pandemics on parents and children: Planning for today and the future. *Children and Youth Services Review*, 125, artikkeli 106002. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2021.106002>
- Lawson, M., Piel, M. H. & Simon, M. (2020). Child maltreatment during COVID-19 pandemic: Consequences of parental job loss on psychological and physical abuse towards children. *Child Abuse & Neglect*, 110(2), artikkeli 104709. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2020.104709>
- Layfield, S. D., Duffy, L. A., Phillips, K. A., Lardenoije, R., Klengel, T. & Ressler, K. J. (2021). Multiomic biological approaches to the study of child abuse and neglect. *Pharmacology, Biochemistry and Behavior*, 210, artikkeli 173271. <https://doi.org/10.1016/j.pbb.2021.173271>
- Margolin, G., Gordis, E. B. & John, R. S. (2001). Coparenting: A link between marital conflict and parenting in two-parent families. *Journal of Family Psychology*, 15(1), 3–21. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.15.1.3>
- McHale, J., Waller, M. R. & Pearson, J. (2012). Coparenting interventions for fragile families: What do we know and where do we need to go next? *Family Process*, 51(3), 284–306. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1545-5300.2012.01402.x>

- Meraviglia, C. & Dudka, A. (2021). The gendered division of unpaid labor during the covid-19 crisis: Did anything change? Evidence from Italy. *International Journal of Sociology*, 51(1), 64–75. <https://doi.org/10.1080/00207659.2020.1832346>
- Mikolajczak, M., Brianda, M. E., Avalosse, H. & Roskam, I. (2018). Consequences of parental burnout: Its specific effect on child neglect and violence. *Child Abuse & Neglect*, 80, 134–145. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2018.03.025>
- Nepton Oy. (11.5.2020). Päivittyvä tilasto etätyön ja kokonaistyön määrästä koronakriisin aikana. <https://nepton.fi/2021/09/etatyo-tilastot-koronakriisin-aikana/>
- Ng, V. K. & Cribbie, R. A. (2017). Using the gamma generalized linear model for modeling continuous, skewed and heteroscedastic outcomes in psychology. *Current Psychology*, 36, 225–235. <https://doi.org/10.1007/s12144-015-9404-0>
- Norman, R. E., Byambaa, M., De, R., Butchart, A., Scott, J. & Vos, T. (2012). The long-term health consequences of child physical abuse, emotional abuse, and neglect: a systematic review and meta-analysis. *PLOS Medicine*, 9(11), e1001349. <https://doi.org/10.1371/journal.pmed.1001349>
- Otonkorpi-Lehtoranta, Salin, Hakovirta & Kaittila. (2021). Gendering boundary work: Experiences of work–family practices among Finnish working parents during COVID-19 lockdown. *Gender, Work & Organization*. <https://doi.org/10.1111/gwao.12773>
- Paavilainen, E. & Pösö, T. (2003). *Lapset, perhe ja väkivaltatyö*. Helsinki: WSOY.
- Pietro, B., Bosworth, S., Della Giusta, M., Di Girolamo, A., Jaworska, S. & Vollen, J. (2021). Family life in lockdown. *Frontiers in Psychology*, 12, artikkeli 3259. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.687570>
- Ranta, M., Böök, M. L., Paloniemi, S. & Rönkä, A. (2022). “Equally, but in our own way”: Firsttime parents’ prenatal expectations of coparenting. *Journal of Family Studies*. <https://doi.org/10.1080/13229400.2021.2023609>
- Rapp, A., Fall, G., Radomsky, A. C. & Santarossa, S. (2021). Child maltreatment during the COVID-19 pandemic: A systematic rapid review. *Pediatric Clinics of North America*, 68(5), 991–1009. <https://doi.org/10.1016/j.pcl.2021.05.006>
- Rodriguez, C. M. & Green, A. J. (1997). Parenting stress and anger expression as predictors of child abuse potential. *Child Abuse & Neglect*, 21(4), 367–77. [https://doi.org/10.1016/s0145-2134\(96\)00177-9](https://doi.org/10.1016/s0145-2134(96)00177-9)
- Roskam, I., Gallée, L., Aguiar, J., Akgun, E., Arena, A., Arikan, G., Aunola, K., Bader, M., Barham, E. J., Besson, E., Beyers, W., Boujut, E., Brianda, M. E., Brytek-Matera, A., Carbonneau, N., César, F., Chen, B.-B., Dorard, G., dos Santos, E. L. C., . . . Mikolajczak, M. (2022). Gender equality and maternal burnout: A 40-country study. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 53(2), 157–178. <https://doi.org/10.1177/00220221211072813>
- Ruppner, L., Brandén, M. & Turunen, J. (2018). Does unequal housework lead to divorce? Evidence from Sweden. *Sociology*, 52(1), 75–94. <https://doi.org/10.1177/0038038516674664>
- Shafer, K., Scheibling, C. & Milkie, M. A. (2020). The division of domestic labor before and during the COVID-19 pandemic in Canada: Stagnation versus shifts in fathers’ contributions. *Canadian Review of Sociology*, 57(4), 523–549. <https://doi.org/10.1111/cars.12315>
- Sorkkila, M. (2020). Poikkeusaika vaikutti perheiden hyvinvointiin eri tavoin [The lockdown impacted families’ wellbeing in different ways]. *Ruusupuiston Kärkiuutiset*, 2020(3). <https://peda.net/id/44a81a04014>
- Statista. (26.1.2022). *Number of child abuse victims in the United States in 2020 by perpetrator relationship*. <https://peda.net/id/44a81a04014https://www.statista.com/statistics/254893/child-abuse-in-the-us-by-perpetrator-relationship/>

- Sturge-Apple, M. L., Davies, P. T. & Cummings, E. M. (2006). Impact of hostility and withdrawal in interparental conflict on parental emotional unavailability and children's adjustment difficulties. *Child Development*, 77(6), 1623–1641.
<https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2006.00963.x>
- Suomen virallinen tilasto. (2019). *Rikos- ja pakkokeinotilasto*. Helsinki: Tilastokeskus.
https://www.stat.fi/til/rpk/2019/15/rpk_2019_15_2020-06-02_tie_001_fi.html
- Suomen virallinen tilasto. (2020a). *Perheet*. Helsinki: Tilastokeskus.
https://www.stat.fi/til/perh/2020/perh_2020_2021-05-28_tie_001_fi.html
- Suomen virallinen tilasto. (2020b). *Väestön koulutus rakenne*. Helsinki: Tilastokeskus.
https://www.stat.fi/til/vkour/2020/vkour_2020_2021-11-03_tie_001_fi.html
- Teubert, D. & Pinquart, M. (2010). The association between coparenting and child adjustment: A meta-analysis. *Parenting: Science and Practice*, 10(4), 286–307.
<https://doi.org/10.1080/15295192.2010.492040>
- Thompson-Walsh, C., Scott, K. L., Lishak, V. & Dyson, A. (2021). How domestically violent fathers impact children's social-emotional development: Fathers' psychological functioning, parenting, and coparenting. *Child Abuse & Neglect*, 112, artikkeli 104866.
<https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2020.104866>
- Tornello, S. L. (2020). Division of labor among transgender and gender non-binary parents: Association with individual, couple, and children's behavioral outcomes. *Frontiers in Psychology*, 11(15). <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.00015>
- UNESCO. (25.5.2022). *COVID-19 educational disruption and response*.
<https://en.unesco.org/covid19/educationresponse>
- Waddell, N., Overall, N. C., Chang, V. T. & Hammond, M. T. (2021). Gendered division of labor during a nationwide COVID-19 lockdown: Implications for relationship problems and satisfaction. *Journal of Social and Personal Relationships*, 38(6).
<https://doi.org/10.1177%2F0265407521996476>
- WHO. (8.6.2020). *Violence against children*. World Health Organization.
https://www.who.int/health-topics/violence-against-children#tab=tab_2
- Wolf, J. P., Freisthler, B. & Chadwick, C. (2021). Stress, alcohol use, and punitive parenting during the COVID-19 pandemic. *Child Abuse & Neglect*, 117, artikkeli 105090.
<https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2021.105090>